

Jaar van de Ruimte

12 Geselecteerden 'Project uitvraag 'Leefomgeving van de Toekomst'

114+ Inzendingen

Wie
maakt
Neder
land?

Vereniging Deltametropool, BNSP, VNO-NCW West, IenM, NVTL en NLingenieurs organiseerden gezamenlijk, in het kader van het Jaar van de Ruimte, een uitvraag voor vernieuwende projecten; projecten die een substantiële bijdrage leveren aan de leefomgeving van de toekomst. Bijvoorbeeld door alternatieve manieren van financiering, verrassende coalities of innovatieve oplossingen voor ruimtelijke uitdagingen. Dit met als doel een zo breed mogelijke selectie voorbeeldprojecten te verzamelen, zodat in één oogopslag zichtbaar wordt hoe en waar er al wordt gewerkt aan de toekomstige leefomgeving van Nederland.

Voor deze project uitvraag *Leefomgeving van de Toekomst* zijn maar liefst 114 inzendingen ontvangen. Een deskundige commissie heeft uit de inzendingen 12 voorbeeldprojecten geselecteerd. Deze projecten vormen een praktische bloemlezing van hetgeen in het Manifest2040 in wording, van het Jaar van de Ruimte, beschreven wordt. Deze 12 voorbeeldprojecten krijgen extra aandacht in de volgende editie van het vakblad S+RO en op een nieuwe interactieve website over het Jaar van de Ruimte - met onder meer alle 114 inzendingen - die op 15 december gelanceerd wordt.

De slotmanifestatie op 15 december is ook het startschot om aan de slag te gaan met datgene wat het Jaar van de Ruimte heeft opgeleverd: een aantal prangende opgaven, organisatieprincipes, actiehouders en dus voorbeeldprojecten. Dit alles dient ook als input voor andere lopende trajecten, zoals de *Nationale Omgevingsvisie* en *Agenda Stad*.

De 12 geselecteerde projecten

De inzendingen kenmerkten zich door uiteenlopende creatieve en innovatieve oplossingen. De 12 geselecteerden zijn niet de 'beste' projecten. Het zijn goede voorbeelden van de verschillende opgaven en principes uit het 'Manifest2040 in wording' voor het Jaar van de Ruimte. Deze projecten vormen samen een representatieve waaier die een bijdrage leveren aan de leefomgeving van de toekomst en inspirerend en realiseerbaar of reeds gerealiseerd zijn. De verzameling als geheel echter, is waar het om gaat: dat er in Nederland op allerlei plekken, schaalniveaus en in allerhande samenstellingen al gewerkt wordt aan het Nederland van morgen!

Meer informatie over de uitvraag, selectie, commissie en alle inzendingen:

http://deltametropool.nl/nl/uitvraag_leefomgeving

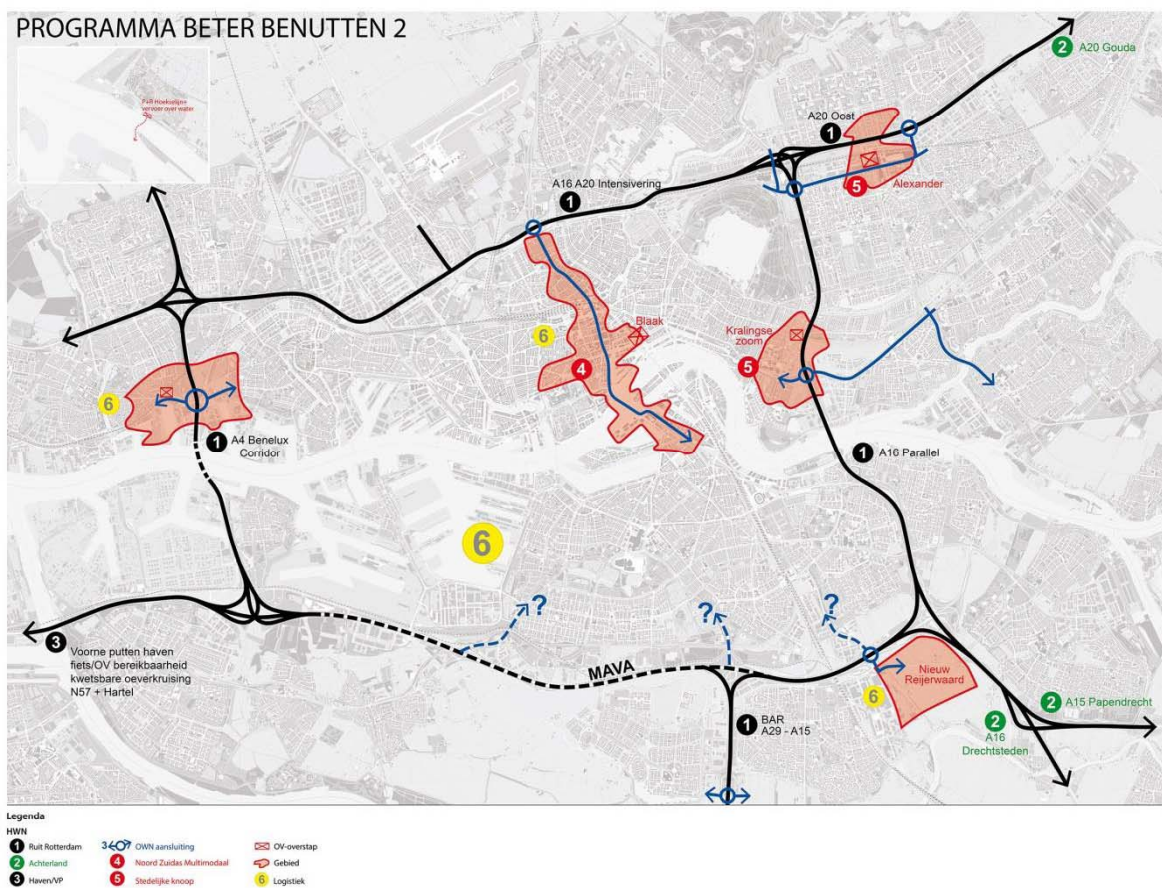

Jaar van de Ruimte
2015

Een nieuwe marktfilosofie

www.verkeersonderneming.nl

Het project is een initiatief van De Verkeersonderneming en de marktfilosofie wordt ontwikkeld en uitgewerkt in het kader van het programma Beter Benutten Vervolg. De kern daarvan is de bestaande infrastructuur optimaal te benutten en spitsmijdingen te realiseren in de regio Rotterdam. Bereikbaarheid is niet alleen de verantwoordelijkheid van de overheid, maar ook van marktpartijen en gebruikers. Mobiliteit wordt steeds meer gezien als een product dat op de markt wordt verkocht in allerlei variaties, of liever diensten, waaruit de consument – de klant - kan kiezen. Dit vraagt van de overheid dat ze verandert van een verticale, interveniërende overheid naar een horizontale, participerende overheid. Het bestrijden van de congestie in de regio Rotterdam is een gezamenlijke verantwoordelijkheid en voeren we dan ook gezamenlijk uit. Via de marktbenadering wordt er samenspraak gevonden met toekomstige gebruikersoplossingen, die werkelijk gewenst zijn en gebruikt zullen gaan worden, zonder ingrijpende ingrepen in de infrastructuur. Wanneer er echt iets te kiezen valt, worden slimmere keuzes gemaakt en wordt infrastructuur beter gebruikt. Beter bereikbaarheid door minder files draagt bij aan een duurzame en gezondere leefomgeving.

Groene Cirkels

www.groenecirkels.nl

Het project Groene Cirkels is een initiatief van provincie Zuid-Holland, Heineken Nederland en Alterra Wageningen UR. Ambities zijn een klimaat neutrale Heineken brouwerij, een duurzame economie én een aangename leefomgeving in de regio Zoeterwoude. Door de natuur als uitgangspunt te nemen en programma's te realiseren rond de onderwerpen energie, water, grondstoffen, mobiliteit en leefomgeving. Groene Cirkels dient als een platform voor bedrijven, ondernemers en kennisinstellingen in de regio waarbij partijen aanhaken om hun eigen duurzame ambities én de gemeenschappelijke ambities binnen Groene Cirkels te verwezenlijken. Door het verbinden van de partijen worden de duurzaamheidsambities van de provincie versneld en worden er unieke projecten van wereldklasse ontwikkeld. Groene Cirkels dient als een platform voor bedrijven, ondernemers en kennisinstellingen in de regio. Partijen haken aan om hun eigen duurzame ambities én de gemeenschappelijke ambities binnen Groene Cirkels te verwezenlijken. Door het verbinden van de partijen worden de duurzaamheidsambities van de provincie versneld en worden er unieke projecten van wereldklasse ontwikkeld. Groene Cirkels zet zich in om de leefomgeving te verbeteren en de biodiversiteit te versterken door natuurlijke processen te benutten ten behoeve van economische waarde-creatie, duurzaamheid en kwaliteit van de leefomgeving.

Gronings Gereedschap voor particuliere woningen in krimpgebieden

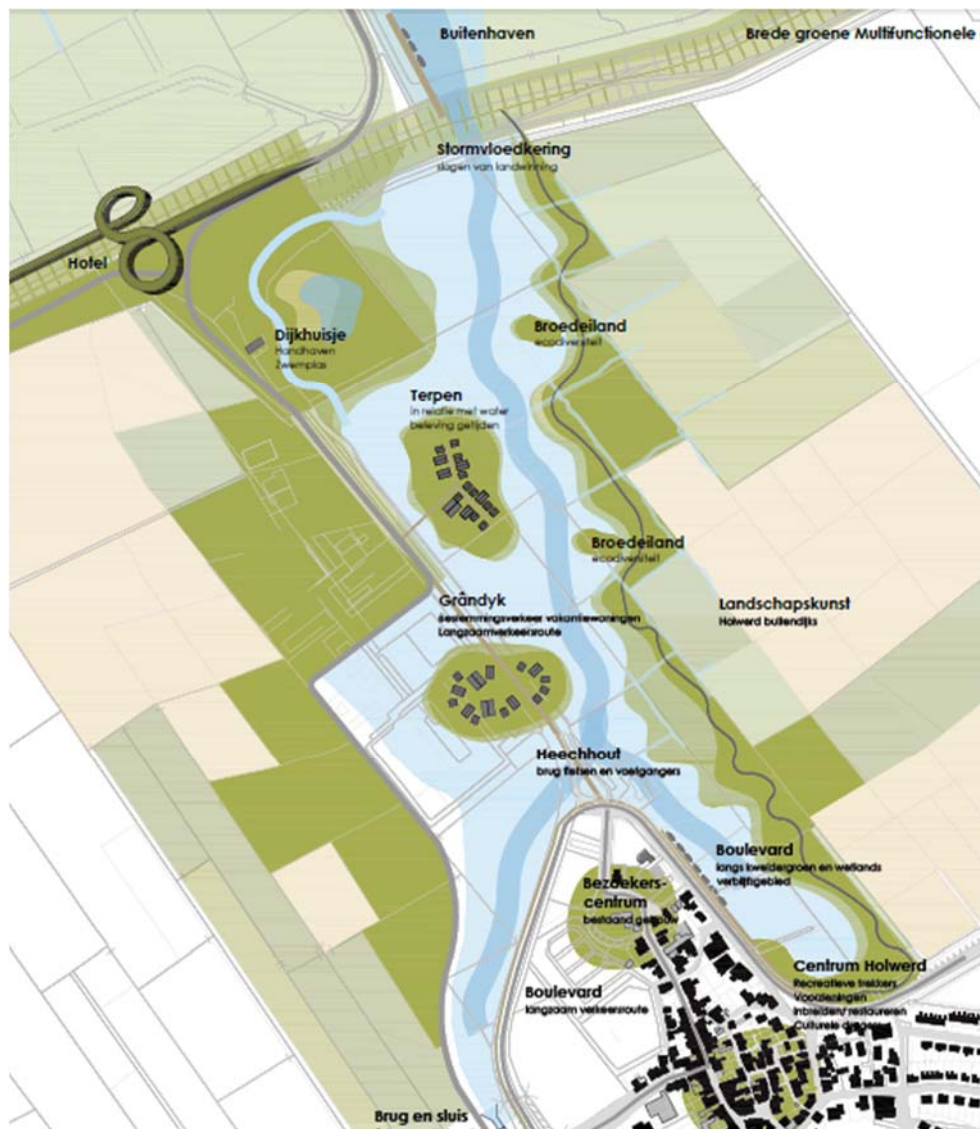
www.groningsgereedschap.nl

Het project Gronings Gereedschap voor particuliere woningen in krimpgebieden is een initiatief van Enno Zuidema Stedebouw. De aard van het project is stedelijke vernieuwing, plattelandsvernieuwing, krimp en stedenbouw. Het resultaat is een gereedheidskist met meerdere methoden en type oplossingen voor meerdere situaties. 'Gronings Gereedschap' is het antwoord op de opgave van het verkleinen, verbeteren en het vernieuwen van de particuliere woningvoorraad. In de krimpgebieden in Groningen zijn verloedering en structurele leegstand in de koopsector aanstaande, geen zicht op middelen en dreiging van verder waardeverlies in de hele voorraad. Het verkleinen en verbeteren van de woningvoorraad leidt tot een woningvoorraad die beter toekomstbestendig is, meer waardevast is en een leefomgeving waar de leefbaarheid sterker is. Innovatief aan het project is dat onder andere een gereedheidskist, vanuit 10 situaties, ontstaan is voor een te groot en complex probleem, dat er een leerkring en werkgemeenschap ontstonden en dat deze instrumenten ook buiten krimpgebieden bruikbaar zijn. Daarnaast dragen de oplossingen bij aan waarde behoud van onroerend goed in krimpgebieden, oplossingen voor koopwoningen en leegstand, verbinding tussen burgerbetrokkenheid en leefbaarheid en vernieuwing van de woningvoorraad, transitie van de woningvoorraad naar een die meer toekomstbestendig en kleiner is en leefbaarheid in krimpende dorpen en kernen.

Figuur 2 De instrumenten van het Gronings Gereedschap

www.holwerdaanzee.nl

Iewan Strowijk Nijmegen

www.iewan.nl

Het project is een initiatief van Initiatiefgroep Ecologisch Wonen Arnhem Nijmegen. In het Nijmeegse Lent op de Laauwikstraat werkten toekomstige huurders, vrijwilligers en professionele bouwvakkers zij aan zij aan een opmerkelijk nieuwbouwproject. Een complex met sociale huurwoningen opgetrokken uit stro, leem en hout, dat op 1 mei 2015 in gebruik is genomen. Zes jaar geleden ontstond de initiatiefgroep Iewan door een gedeelde droom van mensen om duurzaam en gemeenschappelijk te leven, een andere manier van wonen en samenleven. Samen met Woningbouwvereniging Gelderland, woningcorporatie Talis, bouwbedrijf Vastbouw, én de gemeente Nijmegen en provincie Gelderland, is deze droom gerealiseerd. Bij alles is rekening gehouden met productiemethodes, verbruik en CO2-uitstoot. Er zijn geen fossiele brandstoffen gebruikt en dit heeft geleid tot opvallende, innovatieve keuzes. Zo zijn bijvoorbeeld stro en hout gebruikt als bouwmaterialen, is er in de gemeenschappelijke tuin een helofytenfilter om afvalwater te zuiveren tot een kwaliteit die onschadelijk is voor het milieu en wordt er restverwarming geleverd door een collectieve pellet boiler. Daarnaast is er niet alleen bewust gekozen voor een ecologische manier van wonen en leven, ook is er gekozen voor wonen in groepsverband. Bewoners kennen elkaar, delen voorzieningen en dragen gezamenlijk zorg voor hun leefomgeving.

Integrale Ontwikkeling Delft Schiedam

www.iods.nl

Het project Integrale Ontwikkeling Delft Schiedam is een initiatief van provincie Zuid-Holland. Een gebiedsgericht programma waarmee tegelijk met de aanleg van de A4 Delft-Schiedam ook wordt geïnvesteerd in de kwaliteit van Midden-Delfland en het stedelijk gebied tussen Schiedam en Vlaardingen. Het ontwikkelingsprogramma leidt tot een betere bereikbaarheid van de zuidvleugel van de Randstad, duurzaam behoud en versterking van Midden-Delfland als open, groen gebied en innovatieve inrichting en uniek dubbelgebruik van het stedelijk gebied tussen Schiedam en Vlaardingen. De integrale gebiedsontwikkeling voorziet in routes voor wandelaars, fietsers, skaters en kanovaarders. In de Broekpolder is op initiatief van de bevolking een mountainbikeparcours aangelegd. Voor behoud van landschappelijke verbindingen wordt hier het grootste eco-aquaduct van Nederland gebouwd, net als nog twee andere eco-passages. Om de A4 zoveel mogelijk aan het zicht te onttrekken, wordt de snelweg gedeeltelijk en half verdiept. Rotterdam en Den Haag beschouwen Midden-Delfland ondertussen zelfs als hun 'Central Park' en ook de milieubeweging is er van onder de indruk. In 2016 wordt de 'Integrale Ontwikkeling tussen Delft en Schiedam' opgeleverd, inclusief het vervelende ontbrekende stuk A4. Door te kiezen voor innovatief dubbelgebruik van de ruimte, zoals verkeer in de tunnel en sporten op de tunnel, krijgt het gebied een duurzame impuls in de ontwikkeling.

Rivier als getijdenpark

www.rotterdam.nl/getijdenpark

Het project Rivier als getijdenpark is een initiatief van Stadsregio Rotterdam en opgevolgd door gemeente Rotterdam. Rivier als getijdenpark heeft als doel het vergroten van de natuurlijke en recreatieve waarde van de rivieroever, met het oog op mens en natuur en een toekomstbestendige inrichting van onze delta. In het concept 'getijdenpark' wordt de dynamiek van eb en vloed maximaal benut voor realisatie en beheer van ecologisch waardevolle en recreatief aantrekkelijke gebieden. Zo dragen getijdenparken bij aan het leefklimaat van de regio en aan de ecologische waarde van de rivier als verbinding tussen zee en achterland. Parallel aan lokale uitwerkingen, werken de partijen samen aan een sterk regionaal verhaal en beeld, zodat elk afzonderlijk project past in en bijdraagt aan het grotere concept. Building with Nature in de stad, de benadering die centraal staat in het concept 'rivier als getijdenpark', biedt oplossingen door gebruik te maken van natuurlijke dynamiek in het realiseren van een meer adaptieve en natuurlijke omgeving. Binnen afzonderlijke projecten kunnen koppelingen plaatsvinden met andere doelstellingen, zoals educatie, waterveiligheid en voedselproductie. Op al die plekken brengt 'de rivier als getijdenpark' het oorspronkelijke deltakarakter terug in dit sterk verstedelijkte en geïndustrialiseerde gebied, ten bate van mens en natuur.

Texel Water

www.texelwater.nl

Het project Texel Water is een initiatief van gemeente Texel en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Een gebiedsproject voor een klimaatbestendig Texel waarbij het platform Texel Water de regie op het proces heeft en ook de lokale belanghebbenden betrokken zijn. Het platform heeft afgesproken zich hard te maken voor een klimaatbestendig Texel. Om dat te bereiken worden een aantal acties uitgewerkt, waaronder een Texel Water document waarin alle ambities, plannen, ideeën, samenwerkingsintenties en netwerkontwikkeling van de Texelse gemeenschap zijn opgenomen. In het document Texel Water zijn heel veel ideeën van Texelaars opgenomen, verzameld tijdens een aantal gebiedswerkshops. Die ideeën helpen Texel klimaatbestendig te maken, maar ook om water als een economische drager te ontwikkelen en te integreren in de economische motor van Texel. Dat is nodig, want de klimaatverandering en de veranderende maatschappij dwingen tot aanscherping en heroverweging. Door het veranderende klimaat wordt het waterbeheer steeds complexer. Daarbij wordt aangehaakt bij de ruimtelijke ideeën uit Planet Texel en de ambities van de gemeente Texel om op termijn zelfvoorzienend en duurzaam te zijn op het gebied van energie en misschien drinkwater. Het project Texel Water voorziet ook in de bijdrage van de bevolking aan eigen zelfredzaamheid bij overstromingen, o.a. via de dorpsraden.

Wat is meerlaagse veiligheid?

De derde laag is rampbeheersing bij overstromingen. Een goede voorbereiding is essentieel om effectief te kunnen handelen bij een eventuele overstromingsramp. Zo kunnen slachtoffers en schade worden beperkt.

De tweede laag is het realiseren van duurzame ruimtelijke planning. Een zorgvuldige ruimtelijke planning (locatiekeuze en inrichtingsvraagstukken) kan slachtoffers en schade bij eventuele overstromingen beperken. Overstromingsrisico's gaan daarom een sterkere rol spelen bij afwegingen die in de ruimtelijke planning gemaakt worden.

De eerste laag is het voorkómen van overstromingen met sterke dijken, duinen en stormvloedkeringen (meer robuust en toekomstgericht). Pre-

Toekomstvisie A-kwartier in Groningen

gemeente.groningen.nl/a-kwartier

Het project Toekomstvisie A-kwartier in Groningen is een initiatief van Urban Opportunities. Per januari 2016 is prostitutie in de wijk niet meer mogelijk. Het wegvallen van de opbrengsten van de panden zal naar verwachting een transformatie teweegbrengen en de zorg is of dit zal leiden tot een kwalitatief hoogwaardig woon- en leefklimaat. Er is behoefte aan een integrale visie, wat voldoende houvast en perspectief biedt aan alle betrokkenen. Naast de bewoners zijn dit de eigenaren, de ondernemers, de Rijksuniversiteit en de gemeente, ieder vanuit zijn of haar eigen belang en verantwoordelijkheid. De visie biedt flexibiliteit om in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen, situationele omstandigheden en/of ruimte voor verandering wanneer betrokkenen dit gewenst of nodig achten. Het project draagt op meerdere manieren bij aan de toekomstige leefomgeving van het A-kwartier. Hiertoe zijn in een drietal bijeenkomsten veel ideeën aangedragen. Deze ideeën zijn teruggebracht tot drie doelen, ook wel ambitieniveaus. Allereerst een groene leefstraat en doormiddel van uitstraling, duurzaamheid, kwaliteit en ruimtelijke samenhang een gezonde en veilige leefomgeving maken. Ten tweede, met een levendige mix van kleinschalige bedrijvigheid de economische betekenis vasthouden en zo mogelijk versterken. En als laatste, een mix van bewoners met de ambitie om voor diverse doelgroepen de bewoning meer in balans te brengen met elkaar.

Uitdagend boeren in een vitaal landschap

www.indeijsseldelta.nl

Het project is een initiatief van de gebiedscoöperatie IJsseldelta en streeft naar de uitwerking van een regionaal verdienmodel via een gebiedscoöperatie om van verduurzamen, versterken en vernieuwen een continu proces te maken in de melkveehouderij van de IJsseldelta. De melkveehouderij in Nederland loopt namelijk tegen haar eigen grenzen aan. Grenzen aan de groei, grenzen aan de maatschappelijke speelruimte en grenzen aan wat ecologisch gezien haalbaar is. De noodzaak om op een andere manier te kijken naar het verhogen van rendement is meer dan ooit aanwezig. Daarnaast is er een veranderende samenleving waarin mens en organisatie zich verenigen om samen verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leefomgeving. Beide ontwikkelingen worden in dit project samengebracht. Er wordt een innovatief regionaal verdienmodel ontwikkeld door middel van de Gebiedscoöperatie IJsseldelta. Hierdoor ontstane rendementen komen deels ten goede aan de agrariërs zelf, maar ook deels aan de gebiedscoöperatie, zodat deze geïnvesteerd kunnen worden in de ontwikkeling van de landschappelijke kernkwaliteiten van de regio. Door alternatieven aan te bieden voor het verhogen van rendement, anders dan de gebruikelijke schaalvergroting, werken we aan een duurzamer gebruik van de bodem, voer, mest, minerale e.d. Hierdoor hopen we de relatie tussen de agrariër, als voedsel- en landschapsproducent, en de consument te herstellen.

Samenwerken aan een sterke IJsseldelta

Gebiedscoöperatie IJsseldelta

Samen maken we de IJsseldelta. Het gebied waar we trots op zijn. Uw inzet is daarbij onmisbaar.

De gebiedscoöperatie IJsseldelta is een samenwerkingsverband van dertig organisaties in de regio. Wij staan samen voor een sterke IJsseldelta. Samen met u willen we werken aan vitale dorpen, versterking van het landschap en een gezonde economische positie. Onze focus ligt daarbij op het buitengebied van de gemeenten Kampen, Zwartewaterland en Zwolle, waaronder ook Nationaal Landschap IJsseldelta. Doet u mee?

 Agro & Food	Innoveren, verduurzamen en rendement verbeteren met boeren in de IJsseldelta
 Recreatie & Toerisme	Meer boeren, meer bestedingen, meer beleving in een uitdagend landschap en bijzondere delta-natuur
 Duurzaamheid	Slim verdienen, goed voor landschap en natuur
 Uw idee	Initiëren en inspireren, verbinden, ontwikkelen, adviseren

Wilt u op de hoogte blijven van de Gebiedscoöperatie IJsseldelta? Meld u aan voor de nieuwsbrief via info@gcijsseldelta.nl

Veiligheidsbuffer Oesterdam

www.natuurmonumenten.nl

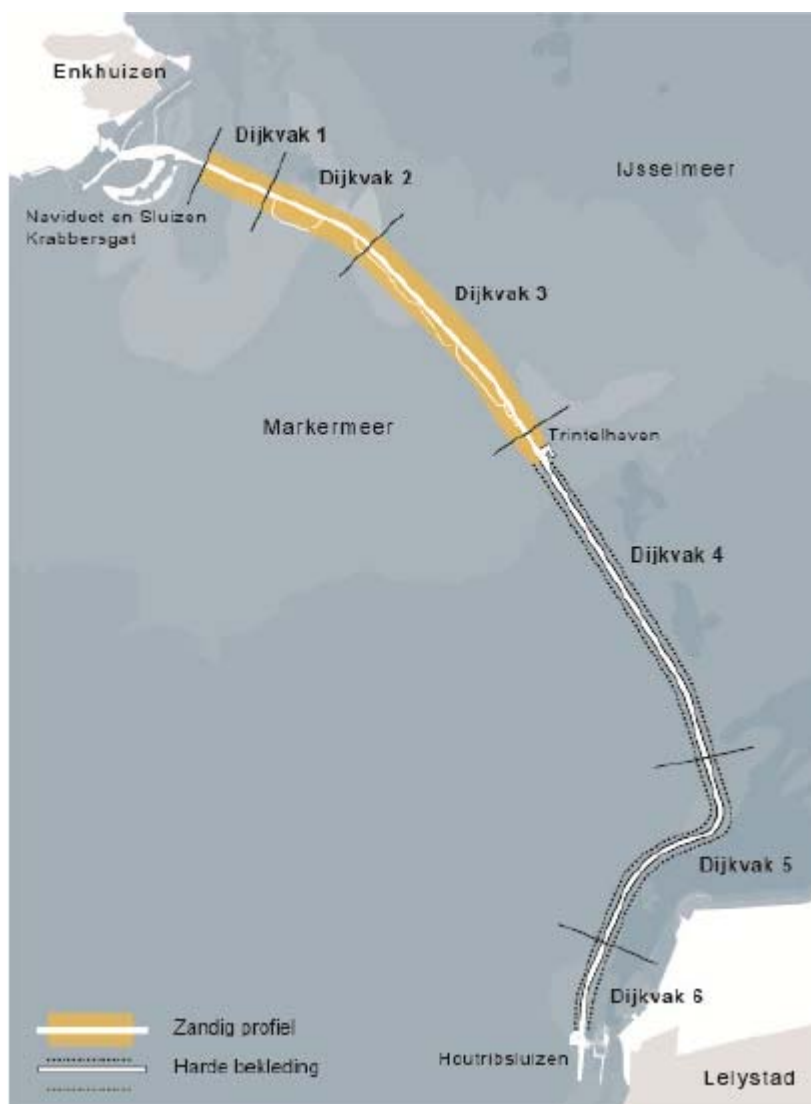
Het project Veiligheidsbuffer Oesterdam is een initiatief van Rijkswaterstaat Zee & Delta waarin veiligheid, natuur en innovatie elkaar versterken. Het richt zich op de planontwikkeling, aanleg en monitoring van een innovatieve en veilige primaire zeewering met een golf brekend voorland. Sinds de aanleg van de stormvloedkering stroomt er minder water in en uit de Oosterschelde. Hierdoor overheerst de afbraak van intergetijdengebied, de zogenaamde Zandhonger. Zonder maatregelen zal in 2050 het areaal aan platen en slikken in de Oosterschelde gehalveerd zijn. Door de Veiligheidsbuffer Oesterdam wordt een duurzame oplossing ontwikkeld en wel zodanig dat deze 50 jaar gevrijwaard is van te hoge golfaanval en grote investeringen in onderhoud. Daarnaast een maatwerkoplossing om het Zandhongerprobleem ter plaatse aan te pakken zodat ook het unieke slikken en platen landschap de komende 50 jaar behouden kan blijven. Innovatief aan het project is de publiek-private samenwerking. Projectinitiatie en projectuitvoering waarbij Natuurmonumenten de RWS-rol van omgevingsmanagement op zich neemt, het sluiten van allianties met natuurorganisaties en onderwijsinstellingen, en het invoeren van "building with nature". Daarnaast worden natuurwinst, veiligheid tegen overstroming en landschapsbeleving gekoppeld, zodanig dat er voor alle drie een meerwaarde ontstaat. De kennis over flexibel, klimaatbestendig, doelmatig en kosteneffectief kustmanagement, kan zowel in Nederland als in deltagebieden in het buitenland worden ingezet.

Versterking Houtribdijk

www.rijkswaterstaat.nl

Het project Versterking Houtribdijk is een initiatief van Rijkswaterstaat en de opgave is om de dijk op een robuuste, sobere en doelmatige manier te versterken waarbij alle belanghebbenden betrokken worden. De Houtribdijk is bij de tweede, en derde, landelijke toetsronde van de primaire waterkeringen (2001-2006) afgekeurd. De waterkering moet als geheel na de versterking aan de eisen van de Waterwet voldoen. Het project is daartoe ondergebracht in het HWBP-2 programma. Enerzijds wordt een zogenaamde harde versterking tussen Trintelhaven en Lelystad gerealiseerd. Anderzijds een zogenaamde zachte versterking tussen Enkhuizen en Trintelhaven. Door middel van het concept 'building with nature' wordt de dijk versterkt. Voor dit zanderige profiel ontbreken vaste gegevens, door middel van het betrekken van alle mogelijke experts is overeenstemming over de maatvoering en technische aspecten van het zandpakket. Deze zandige versterking is zoals gezegd innovatief en nooit eerder toegepast op een dergelijke schaal op een binnenwater. Hiervoor is nu de pilot 'ecoshape' ontwikkeld om ervaringen op te doen met 'building with nature'. Door het realiseren van een zanderige oever en het realiseren van extra luwte voor watervogels wordt een bijdrage geleverd aan het verbeteren van de leefomgeving. Daarnaast wordt met de regio gekeken naar het meekoppelen van kansen op het gebied van onder meer recreatie.

Slotbijeenkomst Jaar van de Ruimte

Lessen en inzichten van het afgelopen jaar

2015 is het Jaar van de Ruimte. Een jaar vol activiteiten, discussie en ideeën met als centrale vraag: **Wie maakt Nederland?**

We sluiten het Jaar van de Ruimte af tijdens de slotbijeenkomst op **dinsdag 15 december** in de Rijtuigenloods in Amersfoort. We nodigen u van harte uit om deze bijzondere dag bij te wonen en samen vorm te geven aan het Nederland van 2040.

De lessen en inzichten die we dit jaar opdoen, landen in het 'Manifest Jaar van de Ruimte 2040', dat gedurende het jaar vorm krijgt. Wat zijn de opgaven voor Nederland in 2040? Hoe werken we daar nu al aan en wie onderneemt straks welke actie daartoe? Op de Slotbijeenkomst presenteren we het definitieve Manifest en pakken we de toekomstagenda van Nederland uit.

Op 15 december kijken we terug op de activiteiten van het afgelopen jaar. We verzamelen de verhalen en ideeën en we gaan met elkaar aan het werk en in discussie. Hoewel 15 december het slotakkoord vormt van een jaar vol inspiratie, is het zeker ook een dag waarop we vooruit kijken. Samen geven we richting aan de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland, op weg naar 2040.

Met het Jaar van de Ruimte en het manifest Wij Maken Ruimte zetten we de toekomstagenda van opgaven, principes en nieuwe praktijken in beweging. Werk met ons mee aan een leefbaar, veilig en concurrerend Nederland en kom naar de slotbijeenkomst op 15 december in Amersfoort.

We kijken uit naar uw komst!

Aanmelden kan tot uiterlijk 1 december via de onderstaande link:

<http://www.platform31.nl/bijeenkomsten/slotbijeenkomst-jaar-van-de-ruimte-2015>